

فضائل وآداب المسجد النبوي، وأحكام
زيارة قبر النبي عليه الصلاة والسلام
وقبري صاحبيه (للحرمين)

**Məscidun-Nəbəvinin fəzilətləri
və ədəbləri, Peyğəmbərin,
sallallahu əleyhi və səlləm, və
onun iki səhabəsinin, Allah
onlardan razı olsun, qəbirlərini
ziyarət etməyin hökmləri.**

Məscidun-Nəbəvinin fəzilətləri və ədəbləri, Peyğəmbərin, sallallahu əleyhi və səlləm, və onun iki səhabəsinin, Allah onlardan razı olsun, qəbirlərini ziyarət etməyin hökmləri.

Məscidül-Haram və Məscidün-Nəbəvi Dini İşlər Rəyasətinin Elmi Komitəsi.

Məscidun-Nəbəvinin fəzilətləri və ədəbləri, Peyğəmbərin, sallallahu əleyhi və səlləm, və onun iki səhabəsinin, radiyallahu anhumə, qəbirlərini ziyarət etməyin hökmləri.

Hazırlayan:

Məscidul-Haram və Məscidun-Nəbəvi Dini İşlər Rəyasətinin Elmi Komitəsi.

Hicri: 1447 il.

Müqəddimə.

Həmd olsun aləmlərin Rəbbi olan Allaha, salat və salam aləmlərə rəhmət olaraq göndərilənin, onun ailəsinin, səhabələrinin və Qiyamət gününə qədər onun Sünnəsinə tabe olub yolu ilə gedənlərin üzərinə olsun. Daha sonra:

Bu, Məscidun-Nəbəvinin ən mühüm fəzilətlərini, onun ziyarətinin ədəblərini, Peyğəmbərin, sallallahu əleyhi və səlləm, və iki səhabəsinin qəbirlərini ziyarət etməyin ədəblərini ehtiva edən yığcam bir risalədir. Biz onu Məscidun-Nəbəvini ziyarət edənlər üçün, ümmətin Peyğəmbəri, sallallahu əleyhi və səlləm, məscidinin fəziləti, onu

ziyarət etməyin ədəbləri və orada namaz qılmaq haqqında elmləli və bəsirətli olmaları üçün tərtib etdik. Kərim və Mənnan olan Allahdan diləyirik ki, bu risaləni faydalı etsin, onu saleh və yalnız Özü üçün xalis bir əməl etsin. Həqiqətən, O, istənilənlərin ən xeyirlisi və ümid bəslənilənlərin ən səxavətlişidir.

Elmi Komitə.

Birincisi: Peyğəmbər ﷺ məscidinin fəzilətləri.

Uca Allah buyurur:

﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ (68)

"Rəbbin istədiyini yaradır və (istədiyini də peyğəmbər) seçir. Onların isə seçməyə haqqı yoxdur. Allah pakdır, müqəddəsdir və onların qoşduqları şəriklərdən ucadır" [Qasas 28 surəsi, ayə 68]. Allah bu məkanı Peyğəmbəri, sallallahu əleyhi və səlləm, üçün bir məscid olaraq seçmiş və ona bir çox fəzilətlər bəxş etmişdir:

Peyğəmbər məscidinin (ibadət məqsədilə) səfər edilən üç məsciddən biri olması:

Əbu Hureyradan, Allah ondan razı olsun, rəvayət edilir ki, Peyğəmbər, sallallahu əleyhi və səlləm, belə buyurmuşdur:

«لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: مَسْجِدِي هَذَا، وَمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى».

«Üç məsciddən başqa heç bir yerə (ibadət məqsədi ilə) səfər etmək olmaz: Mənim bu məscidim, Məscidul-Haram və Məscidul-Əqsə»¹.

Onda qılınan bir namaz, Məscidul-Haram istisna olmaqla, digər məscidlərdə qılınan min namazdan daha xeyirlidir.

Əbu Hureyra, Allah ondan razı olsun, Peyğəmbərin, Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun, belə söylədiyi rəvayət edir:

«صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيْمَا سِوَاهُ، إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ».

«Mənim bu məscidimdə qılınan bir namaz, Məscidul-Haram istisna olmaqla, başqa məscidlərdə qılınan min namazdan daha xeyirlidir»².

Onun ilk gündən təqva üzərində qurulmuş məscid olması:

Əbu Səid əl-Xudri, Allah ondan razı olsun, belə demişdir: "Mən Allah Rəsulunun, sallallahu əleyhi və səlləm, zövcələrindən birinin evində onun yanına daxil oldum və dedim: "Ey Allahın Rəsulu, təqva üzərində qurulmuş iki məscid hansıdır?". O, bir ovuc çınqıl götürüb yerə vurdu və sonra belə buyurdu:

«هُوَ مَسْجِدُكُمْ هَذَا» لِمَسْجِدِ الْمَدِينَةِ.

¹ Hədisi Buxari: (1189) və Müslim: (1397) rəvayət etmişdir. Ləfzi isə Müslimə aiddir.

² Hədisi Buxari: (1190) və Müslim: (1395) rəvayət etmişdir. Ləfzi isə Buxariyə aiddir.

«O, sizin bu məscidinizdir» (yəni Mədinə məscididir)¹.

Orada elm öyrənməyin mükafatı, Allah yolunda cihad edənin mükafatı kimidir:

Əbu Hureyrə, Allah ondan razı olsun, deyir ki, mən Allah Rəsulunun, salləllahu aleyhi və səlləm, belə dediyini eşitdim:

«مَنْ جَاءَ مَسْجِدِي هَذَا، لَمْ يَأْتِهِ إِلَّا لِحَيْرٍ يَتَعَلَّمُهُ أَوْ يُعَلِّمُهُ، فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَمَنْ جَاءَ لِغَيْرِ ذَلِكَ، فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الرَّجُلِ يَنْتَظِرُ إِلَى مَتَاعٍ غَيْرِهِ».

«Kim mənim bu məscidimə yalnız xeyir öyrənmək və ya öyrətmək üçün gələrsə, o, Allah yolundakı mücahid kimidir. Kim isə bundan başqa bir şey üçün gələrsə, o, başqasının malına baxan bir adam kimidir»².

Orada Şərəfli Rovda vardır:

Əbu Hureyra, Allah ondan razı olsun, rəvayət edir ki, Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, belə buyurmuşdur:

«مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، وَمَنْبَرِي عَلَى حَوْضِي».

“Evimlə minbərim arası Cənnət bağlarından bir bağcadır, minbərim isə Hovuzumun üzərindədir”³.

¹ Hədisi Müslim (1398) rəvayət etmişdir.

² Hədisi İbn Macə: (227) rəvayət etmişdir. Sənədi səhihdir.

³ Hədisi Buxari: (1195) və Müslim: (1390) rəvayət etmişdir.

İkincisi: Peyğəmbərin şərəfli məscidini ziyarət etməyin müstəhəb olması.

Bu və digər fəzilətlərə görə, Peyğəmbər məscidini orada namaz qılmaq və ibadət etmək üçün ziyarət etmək müstəhəbdir.

Həcc edən kimsənin və digər bir şəxsin Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, məscidini həcdən əvvəl və ya sonra ziyarət etməsi sünnədir. Bu ziyarət həccin nə şərtlərindən, nə rüknlərindən, nə də vaciblərindən deyil və həclə heç bir əlaqəsi yoxdur.

- Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, məscidini ziyarət etmək üçün müəyyən sayda namaz qılmaq və ya Mədinədə müəyyən bir müddət qalmaq şərt deyil. Ziyarət, istər fərz, istərsə də nafilə olsun, bir namaz qılmaqla baş tutmuş sayılır. Lakin orada qılınan namazların sayı nə qədər çox olarsa, savabı da bir o qədər çox olar.

- Peyğəmbər məscidini ziyarət edən kimsənin bütün fərz və nafilə namazlarını orada qılması müstəhəbdir. Çünki Məscidul-Haram istisna olmaqla, orada qılınan namaz digər məscidlərdə qılınan min namazdan daha xeyirlidir.

Üçüncüsü: Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, məscidinin ziyarətinin ədəbləri.

Müsəlman kimsə Məscidun-Nəbəviyə gəldikdə, riayət edilməsi müstəhəb olan, həm ümumən

məscidlərə, həm də xüsusən Məscidun-Nəbəviyə aid olan şəri ədəblər bunlardır:

Məscidə təmkin və vüqarla, təmiz, gözəl görkəmlə və xoş qoxu ilə gəlmək, belə ki, Əbu Hureyrədən, Allah ondan razı olsun, rəvayət olunur ki, Allahın elçisi, sallallahu aleyhi və səlləm, buyurmuşdur:

«إِذَا تَوَبَّ لِلصَّلَاةِ فَلَا تَأْتُوهَا وَأَنْتُمْ تَسْعَوْنَ، وَأَنْتُمْ عَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا، فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا كَانَ يَعْمِدُ إِلَى الصَّلَاةِ فَهُوَ فِي صَلَاةٍ».

«Namaza iqamə edildikdə ona tələsərək gəlməyin, əksinə təmkinlə gəlin. Çatdığınızı qılın, qaçırdığınızı isə tamamlayın. Çünki sizdən biriniz namaza üz tutduğu zaman, artıq namazda sayılır»¹. Əbu Səid əl-Xudridən, Allah ondan razı olsun, Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, belə buyurduğu rəvayət edilir:

«الغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ، وَأَنْ يَسْتَنْ، وَأَنْ يَمَسَّ طَيِّبًا إِنْ وَجَدَ».

«Cümə günü qüsl almaq hər bir (mühtəlim) həddi buluğa çatan şəxsə vacibdir. Dişlərini misvəkləməsi və əgər varsa ətir vurmağı isə sünnətdir»². Qadın isə məscidə gəldikdə, hicabı ilə örtülü olmalıdır və ona ətirlənmək caiz deyildir. Çünki Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, demişdir:

«إِذَا شَهِدْتَ إِحْدَاكُنَّ الْمَسْجِدَ فَلَا تَمَسَّ طَيِّبًا».

¹ Hədisi Buxari: (636) və Müslim: (602) rəvayət etmişdir.

² Hədisi Buxari: (846) və Müslim: (858) rəvayət etmişdir. "Mühtəlim" isə baliğ olan kimsədir.

«Sizlərdən biri məscidə gələrsə, heç bir ətir vurmasın»¹.

Peyğəmbər məscidinə, digər məscidlərdə olduğu kimi, daxil olarkən ziyarətçinin sağ ayağını birinci atması və məscidə giriş duasını deməsi müstəhəbdir:

«بِسْمِ اللَّهِ، وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ»

«بِسْمِ اللَّهِ، وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ»

[Bismilləh, vas-salamu alə rasulilləh, Allahumməğfir li zunubi vəftəh li əbvəbə rahmətik] - "Allahın adı ilə! Allahın elçisinə salam olsun! Allahım, günahlarımı bağışla və Öz mərhəmət qapılarını mənim üçün aç!"². Həmçinin belə deyir:

«أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ، وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ، مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»
«أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ، وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ، مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»

[Əuzu bi-Lləhil-Azim, və bivəchihil-Kərim, və sultanihil-Qadim, min əş-şeytani-rra-cim] - "Lənətlənmiş şeytandan Əzəmətli Allaha, Onun Kərim Üzünə və qədim səltənətinə sığınırım!"³.

"Təhiyyətul-məscid" namazının qılınması: Peyğəmbər məscidinə namaz qılmaq üçün daxil olan kimsənin oturmadan öncə iki rükət

¹ Hədisi Müslim: (443) rəvayət etmişdir.

² Hədisi İbn Macə (771) səhih sənədlə rəvayət etmişdir.

³ Əbu Davud (466) rəvayət etmişdir. Sənədi səhihdir.

"Təhiyyətul-məscid" namazı qılması sünnətdir. Əbu Qatədə əl-Haris bin Ribî əl-Ənsaridən, Allah ondan razı olsun, rəvayət olunur ki, Peyğəmbər, Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun, buyurmuşdur:

«إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ، فَلَا يَجْلِسُ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ».

«Sizdən biri məscidə daxil olduğu zaman iki rükət namaz qılmağıca oturmasın»¹.

Böyük fəziləti olduğu üçün namazı ön səflərdə qılmağa həris olmaq. Buna da yalnız namaza erkən gəlməklə nail olmaq olar. Çünki Əbu Hureyra, Allah ondan razı olsun, rəvayət edir ki, Allahın Rəsulu, sallallahu aleyhi və səlləm, belə buyurmuşdur:

«لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهْمُوا».

«Əgər insanlar azan (verməyin) və (namazda) birinci səfdə (durmağın nə qədər xeyirli və bərəkətli) olduğunu bilsəydilər və (buna nail olmaq üçün) püşk atmaqdan başqa bir yol tapmasaydılar, püşk atardılar»². Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, səhabələrinə, radiya-Llahu anhum, belə buyurmuşdur:

«تَقَدَّمُوا فَأَتَمُّوا بِي، وَلِيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ، لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ حَتَّى يُؤَخَّرَهُمُ اللَّهُ».

¹ Hədisi Buxari: (1171) və Müslim: (714) rəvayət etmişdir.

² Hədisi Buxari: (615) və Müslim: (437) rəvayət etmişdir.

«İrəli keçin və mənə tabe olun. Sizdən sonrakılar da sizə tabe olsunlar. Bir qövüm geri qalmaqla davam edər, nəhayət Allah da onları geri salar»¹.

Qadınların isə ən arxa səflərdə namaz qılmaları və kişilərdən uzaq durmaları daha fəzilətlidir. Çünki Əbu Hureyrə, Allah ondan razı olsun, rəvayət edir ki, Allah Rəsulu, sallallahu aleyhi və səlləm, belə demişdir:

«خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أُولَئِهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ أُولَئِهَا، وَشَرُّهَا أُولَئِهَا»

«Kişilər üçün səflərin ən xeyirlisi birincisi, ən pisi sonuncusudur. Qadınlar üçün isə səflərin ən xeyirlisi sonuncusu, ən pisi isə birincisidir»². Lakin qadınlar ayrılıqda yaxud da Məscidi-Nəbəvidə olduğu kimi, kişilərlə aralarında arakəsmə olmaqla namaz qıldıqda, onların səflərinin ən xeyirlisi birincisidir. Çünki bunun səbəbi aradan qalxır.

İmamın arxasında namaz qılmalı və onu qabaqlamamalıdır. Çünki Əbu Hureyrədən, Allah ondan razı olsun, rəvayət olunur ki, Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, belə demişdir:

«إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ».

«İmam, ona tabe olmaq üçün təyin edilmişdir»³.

Namaz qılanın imamdan qabaqda durması caiz deyildir, yalnız o zərurət halı istisnadır ki, məscid

¹ Hədisi Müslim: (438) rəvayət etmişdir.

² Hədisi Müslim: (440) rəvayət etmişdir.

³ Hədisi Buxari: (722) və Müslim: (417) rəvayət etmişdir.

namaz qılanlarla dolu olduğundan o, imamın qarşısından başqa namaz qılmağa yer tapmasın.

Cərgələr arasındakı boşluqları doldurmağa və onları düzəltməyə can atmaq, lakin insanları sıxışdırıb onlara əziyyət verməkdən, onları aralayıb keçməkdən və namaz qılanların qarşısından keçməkdən çəkinmək lazımdır, çünki bu, insanı günaha sürükləyir.

İmkani olan kimsənin Rovdeyi-Şərifdə namaz qılması fəzilətlidir. Belə ki, Əbu Hureyradan, Allah ondan razı olsun, rəvayət olunur ki, Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, demişdir:

«مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، وَمَنْبَرِي عَلَى حَوْضِي».

“Evimlə minbərim arası Cənnət bağlarından bir bağcadır və minbərim Hovuzumun üzərindədir”¹.

Rovdada namaz qılmağın xüsusi bir fəziləti barədə bir şey varid olmamışdır, lakin yuxarıda qeyd edilən Əbu Hureyrənin, Allah ondan razı olsun, hədisinə əsasən onun Cənnət bağlarından bir bağça olduğu sabit olmuşdur. İbadətlər isə zamanının və məkanının fəzilətinə görə daha fəzilətli olur.

Ziyarətçi Rovdada namaz qılmaq üçün uyğun vaxtları seçməli və izdihamın az olduğu zamanları araşdırmağa səy göstərməlidir. Rovdada namaz qılmaq xatirinə müsəlman qardaşlarına əziyyət vermək, onların çiyinləri üzərindən adlamaq və

¹ Hədisi Buxari: (1195) və Müslim: (1390) rəvayət etmişdir.

namaz qılanların qarşısından keçmək icazəli deyil. Çünki Rovdada qılan namaz nafilədir və nafilə bir ibadət üçün haram bir əmələ yol vermək olmaz. Həmçinin ziyarətçi Rovdaya daxil olmaq üçün qoyulmuş xüsusi qaydalara və təşkilati tənzimləmələrə riayət etməli, uyğun vaxtları seçməli və ziyarətçilərin girişini təşkil edən məsul şəxslərlə əməkdaşlıq etməlidir.

Vaxtları, insanı Uca Yaradanına yaxınlaşdıran namaz qılmaq, Quran oxumaq, zikr və dua etmək, zikr məclislərinə, elmi dərslərə və Qurani-Kərim təlimi həlqələrinə qatılmaq kimi saleh əməlləri çoxaltmaqla dəyərləndirmək.

Uca Allahın Kitabına hörmət etmək, onun vəərəqləri ilə oynamaqdan, üzərinə yazı yazmaqdan yaxud da yanına ayaqqabı qoymaq, yerə atmaq və buna oxşar əməllərlə ona hörmətsizlik etməkdən qorumaq. Uca Allah buyurur:

﴿ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعِظْمَ شَعْنُ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ۝۳۲﴾

"Bu belədir! Hər kim Allahın ayinlərinə hörmət edərsə, (bilsin ki,) bu, qəlblərin təqvasındandır" (Həcc 22 surəsi, ayə 32).

Gözü Uca Allahın haram etdiyi şeylərdən qorumaq. Peyğəmbər məscidini ziyarət edən kimsəyə baxması halal olmayan şeylərdən gözünü çəkmək vacibdir. O, bu mübarək yerlərdə günah etməyin böyüklüyünü və bunun nəticəsində veriləcək cəzaları bilməlidir. Çünki zaman və

məkanın müqəddəsliyinə görə günahlar daha da ağırlaşır, itaətlər də eynilə belədir. Müsəlman qadın şəri hicaba riayət etməyə və kişiləri fitnəyə salmamaq üçün zinətini göstərməməyə çalışmalıdır. Çünki bunun günahı çox böyükdür.

Telefonda şəkil çəkməklə və ya şəkillərə və videolara baxmaqla məşğul olmaqdan çəkinmək. Əgər bu şəkillər və videolar haram olarsa, bu əməl daha da təhlükəlidir.

Peyğəmbər məscidini mübahisələrdən, səsi yüksəltməkdən, itmiş şeyi axtarmaqdan, alqı-satqıdan və istər orada, istərsə də digər məscidlərdə edilməsi yolverilməz olan bu kimi bütün yaraşmayan işlərdən qorumaq. Belə ki, Əbu Hureyra, Allah ondan razı olsun, Peyğəmbərdən, sallallahu aleyhi və səlləm, rəvayət edir ki, o, belə demişdir:

«إِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَبِيعُ أَوْ يَبْتَاعُ فِي الْمَسْجِدِ، فَقُولُوا: لَا أَرْبَحَ اللَّهُ تِجَارَتَكَ، وَإِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَشْتَرِي فِيهِ ضَالَّةً، فَقُولُوا: لَا رَدَّ اللَّهُ عَلَيْكَ».

«Məsciddə alış-veriş edən birini görsəniz, deyin: "Allah ticarətinə qazanc verməsin!". Məsciddə itiyini axtaran birini görsəniz, deyin: "Allah onu sənə qaytarmasın!"»¹.

Şəxsi təmizliyə diqqət etmək, namaz qılan qardaşlarına əziyyət verən sarımsaq, soğan, tütün, tər və bu kimi pis qoxulardan çəkinmək. Çünki

¹ Hədisi Tirmizi: (1321) və İbn Xuzeymə: (1305) rəvayət etmişdir. Sənədi səhihdir.

Cabir bin Abdullah, Allah ondan razı olsun, rəvayət edir ki, Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, demişdir:

«مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا، فَلْيَعْتَزِلْنَا - أَوْ قَالَ: فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا - وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ».

"Kim sarımsaq və ya soğan yeyərsə, bizdən uzaq dursun - və ya məscidimizdən uzaqlaşsın - və evində otursun!"¹.

Peyğəmbər məscidinin təmizliyinə həris olmaq, xüsusilə Ramazan ayında məscidin daxilinə və onun həyətlərinə yemək qalıqları və iftar süfrələri kimi zibilləri atmamaq yaxud dəhlizlərə və həyətlərə tüpürməmək və sairə.

Keçidlərdə, qapıların girişində və izdihamlı yerlərdə namaz qılmaqdan çəkinmək, çünki bu, yolları bağlamaq və müsəlmanlara əziyyət vermək kimi fəsadlara gətirib çıxarır.

Kişilər və qadınlar Peyğəmbər məscidinin daxilində və ya onun həyətlərində, hər kəs üçün ayrılmış xüsusi yerlərdə namaz qılırlar. Kişi qadının yanında, qadın da kişinin yanında namaz qılmaz və mümkün qədər imamdan önə keçməkdən çəkinmək lazımdır.

Məsciddən çıxarkən sol ayaq irəli atılır və belə deyilir:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ»

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ»

¹ Hədisi Buxari: (7359) və Müslim: (564) rəvayət etmişdir.

[Allahummə inni əsəlukə min fadlikə] -

"Allahım! Sənin lütfündən di-ləyirəm!"¹. Və ya Peyğəmbərə, sallallahu aleyhi və səlləm, salavat gətirir və belə deyir:

«رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ».

«رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ»

[Rəbbi-ğfir li zunubi, və-ftəh li əbvabə fadlik] -
"Rəbbim, mənim günahlarımı bağışla və Öz lütf qapılarını mənim üçün aç!"².

Dördüncüsü: Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, və onun iki yoldaşının, radiya-Llahu anhumə, qəbrini ziyarət etməyin hökmləri və ədəbləri.

Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, və onun iki səhabəsi: Əbu Bəkir və Ömər, radiyallahu anhuma, qəbrini ziyarət etmək Mədinə əhlinə və oraya qonaq və ya ziyarətçi kimi gələnlərə müstəhəbdir. Bu, qəbirləri ziyarət etməyin icazəli olmasına dair ümumi dəlillərə görədir ki, onlardan biri də Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, bu sözüdür:

«نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، فَزُورُوهَا».

«Sizə qəbirləri ziyarət etməyi qadağan etmişdim, artıq ziyarət edin»³.

¹ Hədisi Müslim: (713) rəvayət etmişdir.

² Hədisi Tirmizi: (314), səhih sənədlə rəvayət etmişdir.

³ Hədisi Müslim: (977) rəvayət etmişdir.

Vəfatından sonra Peyğəmbərə, sallallahu aleyhi və səlləm, salam göndərməyin fəzilətinə gəlincə, bu barədə o, sallallahu aleyhi və səlləm, belə buyurmuşdur:

«مَا مِنْ أَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ، إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيَّ رُوحِي حَتَّى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ».

"Kim mənə salam verərsə, Uca Allah ruhumu mənə qaytarar ki, mən də onun salamını qaytarım"¹.

Qadınlara Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, qəbrini və ya digər müsəlmanların qəbrini ziyarət etmək şəriətə uyğun deyil. Çünki qəbirləri ziyarət etmək kişilər üçün şəriətə uyğundur, qadınlara isə qəbirləri ziyarət etmək qadağan edilmişdir. İbn Abbasdan, Allah onlardan razı olsun, rəvayət edilir ki, o, demişdir:

«لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَائِرَاتِ الْقُبُورِ، وَالْمُنْجَذِينَ عَلَيْهَا الْمَسَاجِدَ وَالسُّرُجَ».

«Allahın Elçisi, səllallahu aleyhi və səlləm, qəbirləri ziyarət edən qadınları, onların üzərini məscid edənləri və çırağ yandıranları lənət etmişdir»². Əbu Hureyradan, Allah ondan razı olsun, belə dediği rəvayət edilir:

«أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَعَنَ زَوَارَاتِ الْقُبُورِ».

«Allah Rəsulu, sallallahu aleyhi və səlləm, qəbirləri ziyarət edən qadınları lənətləmişdir»³.

¹ Hədisi Əhməd "Müsənəd" əsərində: (10815) rəvayət etmişdir. İsnadı həsəndir.

² Hədisi Əbu Davud: (3236), Tirmizi: (320) və Nəsai: (2043) rəvayət etmişdir.

³ Hədisi Tirmizi: (1056) və İbn Macə: (1576) həsən isnadla rəvayət etmişdir.

Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, qəbrini ziyarət etmək üçün səfərə çıxmaq - əgər səfərin niyyəti yalnız qəbri ziyarət etməkdirsə - icazəli deyildir. Səfərə çıxan kəs məscidi ziyarət etməyi və orada namaz qılmağı niyyət etməlidir. O, Mədinəyə gəlib yerləşdikdə, Mədinənin yerli sakinlərinə şəriətə uyğun olduğu kimi, ona da qəbri ziyarət etmək şəriətə uyğundur. Çünki Peyğəmbər, sallallahu aleyhi və səlləm, buyurmuşdur:

«لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: مَسْجِدِي هَذَا، وَمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى».

«Üç məsciddən başqa heç bir yerə (ibadət məqsədi ilə) səfər etmək olmaz: mənim bu məscidim, Məscidul-Haram və Məscidul-Aqsa»¹.

Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, və onun iki səhabəsinin, radiyallahu anhumə, qəbrini ziyarət etməyin şəri ədəbləri.

Ziyarət edən Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, qəbrinin qarşısında üzü qəbrə tərəf dayanır, sonra ədəb və asta səslə Peyğəmbərə, sallallahu aleyhi və səlləm, belə salam verir: «Sənə Allahın salamı, rəhməti və bərəkəti olsun, ey Allahın elçisi!». Buna əlavə edərək: «Mən şəhadət verirəm ki, sən Risaləti çatdırdın, əmanəti yerinə yetirdin, ümmətə nəsihət etdin və Allah yolunda həqiqi

¹ Hədisi Buxari: (1189) və Müslim: (1397) rəvayət etmişdir. Hədisin ləfzi Müslimə aiddir.

cihad etdin» - deməsinin heç bir eybi yoxdur; çünki bütün bunlar haqdır.

Sonra sağ tərəfə bir addım ataraq Əbu Bəkr əs-Siddiqin, Allah ondan razı olsun, qəbrinin qarşısında dayanır və belə deyir: «Sənə Allahın salamı olsun, ey Əbu Bəkr əs-Siddiq! Sənə Allahın salamı olsun, ey Allah Rəsulunun, sallallahu aleyhi və səlləm, xəlifəsi! Allah səndən razı olsun və səni razı salsın və Məhəmmədin, sallallahu aleyhi və səlləm, ümmətinə görə sənə ən xeyirli mükafatı versin».

Sonra sağ tərəfə bir addım ataraq Ömər bin Xəttaba, Allah ondan razı olsun, belə deyir: «Sənə Allahın salamı olsun, ey Ömər əl-Faruq! Allah səndən razı olsun və səni məmnun etsin və Muhəmmədin, sallallahu aleyhi və səlləm, ümmətinə görə sənə ən xeyirli mükafatı versin».

İbn Ömər, Allah onların hər ikisindən razı olsun, səfərdən gəldikdə Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, qəbrinin yanına gəlib belə deyərdi: «Allahın salamı sənin üzərinə olsun, ey Allahın Elçisi, Allahın salamı sənin üzərinə olsun, ey Əbu Bəkr, Allahın salamı sənin üzərinə olsun, ey atacan», sonra isə gedərdi¹.

Qəbrin divarlarına və hasarına toxunmur və öpmür:

¹ Hədisi Beyhəqi "əs-Sünən əl-Kubra" (10271) əsərində rəvayət etmişdir. Sənədi səhihdir.

İmam Malik, Allah ona rəhmət etsin, belə demişdir: «Peyğəmbərə, sallallahu aleyhi və səlləm, salam verən şəxs qıbləyə deyil, üzü qəbrə tərəf dayanmalı, yaxınlaşıb salam verməli və əli ilə qəbrə toxunmamalıdır»¹.

İmamlar ittifaq etmişlər ki, Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, qəbrinə əllə toxunmaq və onu öpmək olmaz.

Qəbrin başında çox dayanmaz, salam verib sonra oradan ayrılır.

İmam Malik, Allah ona rəhmət etsin, belə demişdir: «Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, qəbrinin yanında dayanıb dua etməyi düzgün görmürəm, lakin salam verib getməlidir»².

Nafi, rahiməhullah, demişdir: "Mən İbn Öməri yüz dəfədən də artıq görmüşəm, o, qəbrin yanına gəlib deyərdi: «Peyğəmbərə, sallallahu aleyhi və səlləm, salam olsun. Əbu Bəkrə salam olsun. Atama salam olsun», sonra da oradan ayrılardı"³.

Amma bəzi ziyarətçilərin Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, qəbrinin yanında səslərini ucaltmaları və orada uzun müddət dayanmaları şəriətə ziddir.

Peyğəmbərə, sallallahu aleyhi və səlləm, və ya digər məxluqlara mənfəətin cəlb edilməsi, zərərin dəf edilməsi, istəyin yerinə yetirilməsi, sıxıntının

¹ Əş-Şifə, Qadi İyad: (2/199).

² Əş-Şifə Qadi İyad: (2/199).

³ Hədisi Əcurri "Əş-Şəria" adlı əsərində: (5/2374): (1853) rəvayət etmişdir.

aradan qaldırılması, xəstənin şəfa tapması, şəfaət, əzabdan qurtuluş və sairə buna oxşar şeylər üçün dua etmək icazəli deyil. Çünki yalnız Allahın qadir olduğu şeylərdə Ondan başqasına dua etmək haramdır və böyük şirkdir. Uca Allah bu barədə belə buyurmuşdur:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ (60)

"Rəbbiniz buyurdu: "Mənə dua edin, Mən də duanıza cavab verim. Mənə ibadət etməyə təkəbbürlük göstərənlər Cəhənnəmə zəlil olaraq girəcəklər" (Gafir 40 surəsi, ayə 60). Pak və nöqsansız olan Allah buyurur:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَلُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ (194)

"Allahdan qeyri dua etdikləriniz də sizin kimi qullardır. Əgər (iddianızda) doğrusunuzsa, haydı onları çağırın, (qoy onlar da) sizə cavab versinlər" [Əraf 7 surəsi, ayə 194]. İzzət və Cəlal sahib olan Allah buyurur:

﴿وَأَنِّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ (18)

"Şübhəsiz ki, məscidlər Allaha məxsusdur. Elə isə Allahla yanaşı heç kəsə dua etməyin!" (Cin 72 surəsi, ayə 18).

Qəbrin yanında Allaha dua etmir. Dua etmək istəyən kəs qəbirdən aralanmalı, qibləyə yönəlib dua etməli və dua əsnasında qəbrə tərəf yönəlməməlidir.

İmam Malik, Allah ona rəhmət etsin, belə demişdir: "Peyğəmbərin, sallallahu aleyhi və səlləm, qəbrinin yanında dayanıb dua etməyi düzgün hesab etmirəm".

Məscidə daxil olarkən və ya oradan çıxarkən qəbrə tez-tez gedib-gəlmək nə Mədinə əhli, nə də kənardan gələn ziyarətçilər üçün şəriətə uyğun deyil. Çünki bununla qəbrin bayram yerinə çevrilməsindən ehtiyat edilir.

Allahın Elçisi, Allahın salavatı və salamı onun üzərinə olsun, bundan çəkindirərək belə demişdir:

«لَا تَتَّخِذُوا قَبْرِي عِيدًا، وَلَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قُبُورًا، وَحَيْثُمَا كُنْتُمْ فَصَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ تَبْلُغُنِي».

«Qəbrimi ziyarətgaha və evlərinizi də qəbirsanlıqlara çevirməyin, harada olsanız da mənə salavat (salallahu aleyhi və səlləm) deyin, sizin mənə dediyiniz salavatlar mənə çatar»¹.

"Qəbrimi ziyarətgaha çevirməyin" sözünün mənası: müəyyən vaxtlarda və ya xüsusi hallarda qəbrin ziyarətinə təkrar-təkrar qayıtmaqdır. Məsələn: hər gün, hər həftə və ya hər ay ziyarət üçün xüsusi vaxt ayırmaq və ya müəyyən bir halın olmasına görə ziyarət etmək kimi. Həmçinin deyilmişdir ki, yəni: oranı toplaşdığınız bir mövsümə çevirməyin².

¹ Hədisi Əhməd "Müsənəd" əsərində: (8804) rəvayət etmişdir. İsnadı həsəndir.

² Bax: Ər-Rağib əl-Əsfəhaninin "əl-Müfrədat" əsəri, (səh: 594) və aş-Şovkaninin "Şərh-Sudur bi-təhrimi rəfil-qubur" əsəri, (səh: 16).

İmam Malik, Allah ona rəhmət etsin, belə demişdir: "Mədinə əhalisindən olub məscidə daxil olub çıxan kimsənin qəbrin yanında dayanması vacib deyil. Bu, yalnız qəriblər üçündür"¹.

İmamın, Allah ona rəhmət eləsin, bu sözləri: "Bu, yalnız qəriblər üçündür" – yəni: ümumi ziyarətə aiddir, hər dəfə daxil olub-çıxanda edilən təkrar ziyarətə isə şamil edilmir.

Qəbrin qarşısında, namaz qılan şəxsin duruşu kimi bir əlini digərinin üzərinə qoyub sinəsinin üstündə və ya altında durmaq caiz deyil. Çünki bu duruş namaza məxsusdur və bu, zəllilik və boyun əymə halıdır ki, Allah Subhanəhu və Təaladan başqası üçün edilməz.

Bəzi insanların etdiyi kimi Peyğəmbərə, salləllahu aleyhi və səlləm, salam vermək üçün uzaqdan qəbrə tərəf yönəlir. Çünki bu əməli nə səhabələr, radiyallahu anhum, nə də dörd imamdan və başqalarından olan saleh sələflər etmişlər.

Şərəfli qəbrə hansı tərəfdən olur-olsun dua, Quran oxumaq və ya buna bənzər əməllərlə yönəlmək olmaz. Bu əməl də yuxarıda qeyd edildiyi kimi sonradan uydurulmuş əməllərdəndir və müsəlmana Allahın icazə vermədiyi bir şeyi dinə gətirməsi icazəli deyildir. İmam Malik, Allah ona rəhmət etsin, buna bənzər əməlləri inkar etmiş və

¹ Qadi İyadın "əş-Şifə" (2/204), İbn Həccin "əl-Mədxal" (1/262).

demişdir: "Bu ümmətin axırı, onun əvvəlini islah edən şeydən başqası ilə islah olmayacaq"¹.

Peyğəmbərə, sallallahu əleyhi və səlləm, salam verərkən şəkil çəkməklə və canlı yayımla məşğul olmamaq.

Allahın salatı və salamı peyğəmbərimiz Muhəmmədin, onun ailəsinin və cəmi səhabələrinin üzərinə olsun.

¹ "Məcmu Fətava İbn Baz": (16/110).

Mündəricat

Məscidun-Nəbəvinin fəzilətləri və ədəbləri, Peyğəmbərin, sallallahu əleyhi və səlləm, və onun iki səhabəsinin, Allah onlardan razı olsun, qəbirlərini ziyarət etməyin hökmləri.....	3
Məscidun-Nəbəvinin fəzilətləri və ədəbləri, Peyğəmbərin, sallallahu əleyhi və səlləm, və onun iki səhabəsinin, radiyallahu anhumə, qəbirlərini ziyarət etməyin hökmləri.....	3
Müqəddimə.....	3
Birincisi: Peyğəmbər ﷺ məscidinin fəzilətləri.	4
İkincisi: Peyğəmbərin şərəfli məscidini ziyarət etməyin müstəhəb olması.	7
Üçüncüsü: Peyğəmbər, sallallahu əleyhi və səlləm, məscidinin ziyarətinin ədəbləri.....	7
Dördüncüsü: Peyğəmbərin, sallallahu əleyhi və səlləm, və onun iki yoldaşının, radiya-Llahu anhumə, qəbrini ziyarət etməyin hökmləri və ədəbləri.	16